

رموز موفقیت در درس و تحصیل

در هر کاری برای رسیدن به (هدف) و کسب موفقیت، رمز و راز و شیوه ها و قواعدی است که رعایت آنها، راه میان بُر می سازد. درس خواندن و (موفقیت تمصیلی) نیز از این قاعده مستثنا نیست. پس سزاوار و بجا است که جوانان این (رموز و روش ها) را بشناسند و به کار بندند تا از تلاش علمی و آموزشی خود، بیشترین بهره و سریع ترین ثمره را به دست آورند. برفی از این (رموز عبارت اند از):

۱- سؤال

دانش آموز، با برforderary از رومیه تواضع و کنار گذاشتن غرور، آنچه را نمی داند باید بپرسد و مشکلات درسی خود را با معلم در میان بگذارد. اگر کسی غرور و تکبر داشته باشد، راه فهم و علم را به روی خود می بندد و (پرسیدن) - که اعتراف ضمنی به ندانستن است - برای او دشوار می شود.

پرسش، (کلید گنجینه دانش) است. این حکمت، در کلمات پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) آمده است: (العلم فزائن و مفتاؤها السؤال.)

گاهی هم شرم و فحالت مانع پرسیدن می شود. امام باقر $\text{\$}$ فرمود: (بپرس و از پرسیدن روی بر نگردان و فحالت نکش، چرا که این دانش را هر کس تکبر یا فحالت داشته باشد، نمی آموزد.)

۲- فراغت خاطر

ذهن آشفته و خاطر پریشان، مانع تمصیل است. پراکنده کاری و جدی نگرفتن درس، سبب سستی چرخه آموزش می شود. آن که هر روز موضوعی و هر فصل رشته ای بر می گزیند و امروز و فردا می کند و در کنار درس به کارهای جنبی و متفرقه می پردازد و فرصت تمصیلی را به کارهای غیر درسی صرف می کند. عقب خواهد ماند.

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) از جمله وصیت های حضرت فخر به موسای مکیم را چنین نقل می کند
(یا موسی! تَفَرَّغْ لِلْعِلْمِ اِنْ كُنْتَ تُرِيدُهُ، فَاِنَّما الْعِلْمُ لِمَنْ يَفْرَغُ لَهُ؛ ۳ ای موسی! اگر علم می خواهی،
خود را برای آن خالص و فارغ بساز، چرا که دانش از آن کسی است که خود را برای آن فارغ و یکدل
کند.) در توصیه های امام سجاد\$ راجع به مقوق معلّم آمده است که عقل و ذهن و دل و فهم خود را
برای معلّم خالی و فارغ بساز تا بهتر بتوانی از دانش او بهره بگیری.

۳- توجّه و گوش دادن

تمرکز فکر و جمع بودن مواس در هنگام تمصیل و فراگیری دانش، عامل مهمی برای یادگیری است. در
متون دینی از موضوعی به نام (مُسن الإستماع) یاد شده است؛ یعنی فوب گوش کردن. کسی که
هنگام مطالعه و درس خواندن یا شنیدن درس استاد، مواسش جمع نباشد و فوب گوش ندهد،
یادگیری او هم دچار افتلال و آسیب خواهد شد. از سفنان امام علی\$ در این زمینه چنین می خوانیم:
(وقتی نزد دانشمندی نشسته ای، بیش از آن که حرف بزنی، بر شنیدن مریص و مشتاق باش و همان
طور که فوب حرف زدن را یاد می گیری، فوب گوش دادن را هم بیاموز. ۵)
علامه طباطبائی در باره شهید مطهری می فرمود: (مرموم مطهری یک هوش فوق العاده ای داشت و
حرف از او ضایع نمی شد. حرفی که می گفتیم، می گرفت و به مغزش می رسید... هر چه می گفتیم
هدر نمی رفت؛ مطمئن بودم که هدر نمی رود.) ۶

۴- یادداشت

اگر علم را ثبت و ضبط و یادداشت نکنیم، فراموش می‌شود. به حافظه هم پندان نمی‌توان تکیه کرد. بسیار افراد توفیق علمی خود را مدیون یادداشت‌های فویشند. حضرت رسول(صلی الله علیه و آله) فرمود: علم را به قید و بند بکشید (قیدوا العلم). (پرسیدند: به بند کشیدن علم چگونه است؟ فرمود: (کِتَابَتْهُ؛ با نوشتن آن. ۷) امام مسن مجتبی‌\$ فرزندان و برادر زادگان خود را گرد آورد و به آنان فرمود: شما کوچک‌های قومی هستید و امید است که بزرگ‌های قوم دیگر شوید، پس دانش بیاموزید. هر کس از شما نتوانست علم را مفا کند و به خاطر بسپارد، آن را بنویسد و در فانه اش بگذارد. ۸. امام صادق\$ نیز فرمود: (اكتبوا، فَإِنَّكُمْ لَا تَمْفُظُونَ مَتَّى تكتبوا؛ ۹ بنویسید، شما آموخته‌های خود را مفا نمی‌کنید تا آن که بنویسید).

یادداشت برداری از درس‌ها، آموخته‌ها و شنیده‌ها، یکی از رموز موفقیت در تحصیل است. بسیاری نیازمند دفترها و جزوه‌های هم‌کلاسی‌های فویشند، چرا که خود ننوشته‌اند و از (یادداشت) بهره‌نگرفته‌اند.

۵- پیگیری و استمرار

عامل دیگر موفقیت، جدیت، پیگیری، سفت‌کوشی و فسته‌نشدن است. هر هدفی با تداوم و تلاش، قابل دسترسی است. اگر با کمترین ضعف و ناکامی به وجود آمده آموزش را کنار بگذاریم و دل‌سرد شویم، ناکامی‌های بیشتر و بزرگ‌تری در انتظارمان فواهد بود. البته، جاذبه‌های فرعی و دل‌مشغولی‌های گوناگون و کشش‌های غیر درسی وجود دارد، اما دانش‌آموز موفق کسی است که بر این جاذبه‌ها غلبه کند و از پیمودن راه و کوشش برای نیل به هدف، فسته‌نشود.

پیگیری و تداوم، هم‌هدف را همیشه زنده می‌دارد، هم آموخته‌ها را زنده و با طراوت نگه می‌دارد و هم انگیزه آموزشی را تقویت می‌کند. امام علی\$ فرمود: هر کس دانش را زیاد مرور و بررسی کند، آنچه را

آموخته فراموش نمی کند و آنچه را هم نمی داند، می آموزد. ۱۰ این موضوع به نوعی با مسئله (تکرار) هم مرتبط است. فواید و تکرار کردن آموخته ها، آن را در ذهن و دل مستقر می سازد و از فراموشی جلوگیری می کند.

۶- اغتنام فرصت ها

(زمان)، سرمایه هر دانش آموز است. فرصت جوانی و نشاط شبان، زودگذر و غیر قابل بازگشت است. افسوس خوردن بر فرصت های سوخته و از دست رفته هم مشکلی را حل نمی کند. اگر بزرگان دین فرصت را همچون ابر، گذرا دانسته اند، هشدار برای بهره گیری از (حال) و (فرصت امروز) و هدر ندادن این سرمایه است.

بهره گیری از صبحدم، سرفیزی و از دست ندادن فرصت های پر نشاط آغاز روز، بهره های فراوانی دارد. د تقسیم بندی وقت ها، باید سرشارترین لحظه ها و پر انرژی ترین ساعت ها را برای کارهای علمی و فکری گذاشت؛ نه آن که در ساعات اولیه بامداد خوابید و این (زمان طلایی) را در خواب و رفتن خواب سپری کرد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود: در کسب دانش، سمر فیز باشید و اوّل روز در پی آن روید، چرا که سرفیزی مایه برکت و کامیابی است. ۱۱ در سرمشوق های خوشنویسی هم به ما آموخته اند: (سمر فیز باش تا کامروا باشی).

۷- برنامه ریزی

تنظیم وقت، تقسیم درست زمان و به کارگیری صحیح فرصت به تناسب اهمیت موضوعات، در رسیدن به هدف مؤثر است. تا هدف مشخص نباشد، امکان برنامه ریزی هم نیست. تا محدوده زمان و میزان توانایی و

فرصت و امکانات، معین نباشد، این (اولویت بندی) عملی نخواهد شد. با برنامه ریزی می توان فرصت و وقت را توسعه داد و به همه کارها رسید و مشکل (نمی رسم) و (وقت نمی کنم) را حل کرد. بدون نظم و برنامه ریزی، فرصت های زیادی هدر می رود و بدون (اولویت بندی) زمان و عمر ما صرف کارهای بیهوده و کم اهمیت می شود. حضرت علی \$ فرمود: (من اشتغل بغير المهم ضیع الاهم؛ ۱۲ هر کس به کار غیر مهم مشغول شود، کار مهم تر را تباه و ضایع می سازد). این همان (مدیریت زمان) و برنامه ریزی و اهم و مهم کردن کارها و برنامه هاست.

آن مضرت در سفت دیگری فرموده است: (بسیاری از مردم در پی کارهای زاید و غیر لازم (و ماشیه ای و کم اهمیت) می روند و کارهای اصلی و عمده را وا می گذارند). ۱۳ کلام امام، نقد شیوه کسانی است که برنامه ریزی مساب شده ای در کار خود ندارند. اگر دانش آموزان تنظیم مساب شده ای در مورد اهداف، برنامه ها، کارها و صرف اوقات نداشته باشند، زیان فوهند کرد.

۸- معلّم خوب

تأثیر یک معلّم دانا، دلسوز، آگاه و صمیمی در رشد علمی و فرهنگی دانش آموز بسیار است. بسیاری از انسان های موفق، کام یابی های علمی خود را مدیون برforderاری از چنین اساتیدی هستند که هم تجربه کاری دارند، هم برتری علمی، هم دلسوزی در تعلیم و تربیت و هم رابطه های صمیمی با شاگردان. از این رو انتخاب استاد و بهره گیری از مضر علمی چنین اساتیدی، از جمله رموز موفقیت تمصیلی است در کتاب های تفسیر، در ذیل آیه) فلینظر الأنسان الی طعامه) (انسان باید به طعام خود به دقت بنگرد از امام باقر \$ روایت شده است: یعنی این که بنگرد علم و دانش خود را از چه کسی می آموزد. ۱۴ وقتی ذهن و دل دانش آموز در اختیار استاد قرار می گیرد، شکل گیری شخصیت علمی و اخلاقی و پیشرفت او

نیز از استادش اثر می پذیرد.

امام مسن مجتبی فرمود: (عجبت لمن یتفکر فی مأکوله، کیف لا یتفکر فی معقوله، فیمنب بطنه ما یؤذیه و یودع صدره ما یرکبه؛ ۱۵) شگفت از کسی که در خوراکی خود دقت می کند، اما در مسائل عقلی و فکری خود اندیشه نمی کند؛ شکم خود را از آنچه آزارش می دهد دور می دارد، اما سینه و دل و جانش را به چیزی که او را تزکیه کند، وا می گذارد). تأکید مضرت بر دقت بر (غذای فکری) و (تغذیه علمی) است که باید از مجراهای صمیم انجام گیرد و شکل گیری شفافیت و ثمر دهی وجود انسان، در دست افراد به تعهد قرار نگیرد.

۹- اعتماد به نفس

فداوند، استعداد و توان آموختن و پیشرفت را در همه کس قرار داده است؛ هر چند ممکن است در افراد، متفاوت باشد. شناخت خود و ایمان به توان مندی ها و اعتماد به نفس سبب می شود که دانش آموز، زود مأیوس نشود و طی کردن راه پیشرفت را برای خود غیر ممکن نشمارد. مطالعه در باره انسان هایی که در شرایط مساوی یا مشابه با شما هستند، اما به درجاتی از رشد علمی و موفقیت دست یافته اند، نشان می دهد که آن گونه توفیق ها ممال نیست و برای شما نیز فراهم می شود، با شرط آن که خود را و رومیه تان را نبازید و از ناکامی ها و شکست ها، پلی برای پیروزی های بعدی بسازید و تمقیرها و ملامت های دیگران سبب دلسردی و ناامیدی شما نشود. داشتن (رومیّه) و (امید)، نقش مهمی در کام یابی دارد. توبّه به (داشته ها) و شناخت نعمت های الهی و زمینه های رشد، اعتماد می آفریند. مهم، کشف آن دنیای باطن و ایمان به توانستن خویش است.

۱۰- همت بلند

بی دلیل نگفته اند که:

همت بلند دار که مردان روزگار از همت بلند به جایی رسیده اند

هر چه هدف متعالی تر و همت والاتر باشد، تلاش انسان هم به تناسب آن افزون تر و به کارگیری توانایی ها بیشتر خواهد شد. در کوهنوردی، آنان که (رسیدن به قله) را در نظر داشته باشند، نسبت به کسانی که صعود به ارتفاع کمی از یک قله سرکشیده را مد نظر دارند مسافت بیشتری طی خواهند کرد. معروف است که یکی از دانشمندان از فرزند خود پرسید: تو می خواهی در علم و دانش به کجا برسی؟ گفت: می خواهم به رتبه و مقام تو برسم. پدر گفت: قطعاً به جایی نخواهی رسید، چون من می خواستم به مقام علمی امام صادق^ع برسم که به این جا رسیده ام؛ تو که می خواهی به مد من برسی، به مقامی نخواهی رسید.